

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Машкара-Чокнадій Вікторія Василівна

старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Пачкал Каміла Євгенівна

студентка факультету міжнародних економічних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Вступ. Важливою складовою механізму ринкової економіки є конкуренція – економічний процес взаємодії і боротьби товаровиробників за найбільш вигідні умови виробництва і збуту товарів, за отримання найбільших прибутків. Важливими інструментами сучасного механізму відкритої економіки є засоби економічної конкуренції, які не тільки стабілізують становище на національних ринках, а також можуть ефективно використовуватися при підтримці товаровиробників, вирішенні завдань підвищення національної конкурентоспроможності. Таким чином дослідження конкуренції в сучасній світовій економіці є дуже актуальним.

Ціль роботи. Метою роботи є дослідження особливостей економічної конкуренції в сучасній світовій економіці.

Матеріали та методи. У ході роботи були використані наступні методи дослідження: аналіз наукової літератури та статистичних даних, опрацювання інтернет-ресурсів, метод індукції та дедукції, статистичний метод обробки інформації.

Результати і обговорення. Взаємозв'язок економічних показників та стан конкуренції визначити досить нескладно, володіючи повною та неупередженою інформацією про стан справ в економіці країни. Актуальним є також визначення процесу взаємовпливу та взаємозалежності таких показників, як конкуренто-спроможність країни та якість ведення бізнесу в країні. При

цьому надзвичайно важливо розуміти, що будь-які спроби оцінити конкурентоспроможність країни, тобто здійснити рейтинговий аналіз конкурентоспроможності, призводить до усвідомлення, що це аналіз конкурентоспроможності «приймаючої сторони», коли «гра відбувається на її території» [1].

Зазвичай, основою розуміння сутності поняття конкуренто-спроможності підприємства вважають дослідження М.Портера, згідно з яким конкурентоспроможність підприємства може бути оцінена у межах груп підприємств, які належать до однієї галузі [2]. Продовжуючи думку М.Портера, конкурентоспроможність розглядають на рівні товару, товаровиробника, галузі, країни. При цьому, конкурентоспроможність обумовлена економічними, соціальними та політичними факторами позиції країни або товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках. Звідси, конкурентоспроможність країни у загальному вигляді можна визначити як здатність країни в умовах вільної торгівлі виробляти товари та послуги, що відповідають світовим вимогам [1].

Структура економіки країни показує сприйнятливість її до негативних економічних ситуацій і можливу ступінь глибини кризових явищ. Якість управління економікою дозволяє оцінити можливості уряду з передбачення несприятливих ситуацій і вміння розробляти комплекс протидіючих їм заходів. При цьому перелік і обсяг конкурентоспроможних на світовому ринку продуктів особливо важливий. Зважаючи на універсальний принцип диверсифікації, при інших рівних умовах економіка з широким переліком конкурентоспроможних продуктів є більш стійкою, ніж економіка з вузьким переліком. Крім того, широкий перелік конкурентоспроможних товарів дозволить такій країні стимулювати внутрішній розвиток за допомогою орієнтованих на експорт галузей, які в даному випадку виступатимуть своєрідним двигуном, що покликаний витягувати країну з внутрішньої економічної кризи [1].

Щоб оцінити рівень конкурентоспроможності країн світу, візьмемо до уваги Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness

Index), який розраховується за методикою Всесвітнього економічного форуму і бере до уваги 113 змінних, які об'єднані в 12 ключових показників, які визначають рівень національної конкурентоспроможності країн світу.

Таблиця 1

Контрольні показники Індексу глобальної конкурентоспроможності*

№ п/п	Показник	№ п/п	Показник
1	Якість інститутів	7	Ефективність на ринку праці
2	Інфраструктура	8	Розвиненість фінансового ринку
3	Макроекономічна стабільність	9	Рівень технологічного розвитку
4	Здоров'я і початкова освіта	10	Розмір внутрішнього ринку
5	Вища освіта і професійна підготовка	11	Конкурентоспроможність компаній
6	Ефективність на ринку товарів і послуг	12	Інноваційний потенціал

* складено автором за [3]

Розглянемо світовий рейтинг конкурентоспроможності IMD (Institute for Management Development), який оцінює 64 країни та демонструє наскільки країна сприяє процвітанню свого населення та відповідно вимірює економічне благополуччя країни. Цього року рейтинг активно висвітлює економічний вплив пандемії COVID-19 в усьому світі. Загалом світовий рейтинг конкурентоспроможності базується на 334 критеріях конкурентоспроможності, відібраних у результаті комплексного дослідження з використанням економічної літератури, міжнародних, національних та регіональних джерел та відгуків бізнес-спільноти, державних установ та науковців [4].

Таблиця 2

Топ-країн у світовому рейтингу конкурентоспроможності [4]

Позиція в рейтингу 2021	Позиція в рейтингу 2020	Країна	Зміни
1.	3.	Швейцарія	+2
2.	6.	Швеція	+4
3.	2.	Данія	-1
4.	4.	Нідерланди	-
5.	1.	Сінгапур	-4
6.	7.	Норвегія	+1
7.	5.	Гонконг	-2
8.	11.	Тайвань	+3
9.	9.	ОАЕ	-

10.	10.	США	-
11.	13.	Фінляндія	+2
12.	15.	Люксембург	+3
13.	12.	Ірландія	-1
14.	8.	Канада	-6
15.	17.	Німеччина	+2
16.	20.	Китай	+4
17.	14.	Катар	-3
18.	19.	Велика Британія	+1
19.	16.	Австрія	-3
20.	22.	Нова Зеландія	+2

Як видно з таблиці, Європа демонструє регіональні переваги у світовому рейтингу конкурентоспроможності, тоді як Сінгапур знизив свої позиції. Інновації, цифровізація, соціальні вигоди та соціальна згуртованість є ключовими для економічних показників у рейтингу 2021 року, який очолює Швейцарія (1-е), Швеція (2-е), Данія (3-е), Нідерланди (4-е) та Сінгапур (5-е).

На думку експертів Всесвітнього центру конкурентоспроможності, найкращі економіки характеризуються різним ступенем інвестицій в інновації, диверсифікованою економічною діяльністю та підтримкою державної політики.

Конкуренція є основним інструментом регулювання ринкової економіки і важливою частиною ринкового середовища діяльності промислового підприємства. Наслідком конкуренції є, з одного боку, загострення виробничих і ринкових відносин, а з іншого – підвищення ефективності господарської діяльності, прискорення науково–технічного прогресу. Конкуренція відноситься до неконтрольованих факторів, які впливають на діяльність організацій і які не можуть управлятися організацією. Ринковий механізм конкуренції має основостворюче значення для підприємницької діяльності, що визначає як неминуче системне значення умов конкуренції для концептуального обґрунтування підприємницької етики.

Конкуренція є необхідним і найважливішим елементом ринкового механізму господарювання, але характер і форми її на різних ринках і в різних ринкових ситуаціях неоднакові. В умовах ринкової економіки конкуренція є

важливим механізмом економічних зв'язків між виробниками та споживачами. Хоча конкуренція і пов'язана з певними витратами (зокрема, з посиленням соціально–економічної диференціації в суспільстві), вона забезпечує чималий економічний ефект, стимулюючи зниження цін, підвищення якості та асортименту ми пускаємо продукції, впровадження науково–технічних досягнень. Економічна конкуренція є одним з регуляторів пропорцій суспільного виробництва, що стимулює його ефективність, фактором утворення середньої норми прибутку, формування ринкової вартості товару, диференціації товаровиробників за доходами, реалізації матеріального інтересу товаровиробників [5, с.267].

Конкуренція як засіб успішного функціонування ринкової економіки в усіх своїх конкретних проявах спирається на об'єктивні процеси й закономірності, не вступає в суперечності з основними тенденціями прогресу продуктивних сил.

Висновки. Таким чином, можна підсумувати, що конкуренція економіки це процес взаємодії, взаємозв'язку і боротьби між підприємствами, що виступають на ринку з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволення різноманітних потреб покупців і одержання найбільшого прибутку. Об'єктивною необхідністю, що на практиці виступає як наслідок економічної конкуренції товаровиробників, є постійне прискорення процесів оновлення виробництва й продукції. Отже, конкуренція диктує жорстку технологічну дисципліну, вимагає високої якості виробів, сучасного дизайну, здатності передбачати перспективні потреби, а не лише торгувати тим, що виробляється і поки що знаходить попит.

Список використаної літератури:

1. Черленяк І.І. Якість ведення бізнесу та конкурентоспроможність національної економіки [Електронний ресурс] / Черленяк І.І., Курей О.А. – Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/2672/1/Черленяк_Курей_Стаття_якість_ведення_бізнесу.pdf

2. Porter M.E. Competitive Advantage of Nations / M.E. Porter. – New York: Free Press, 1990. – 426 p.
3. Індекс конкурентоспроможності. Вікіпедія: Вільна Енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_конкурентоспроможності (дата звернення: 21.12.2021).
4. World Competitiveness Ranking 2021 Results. IMD's World Competitiveness Center. URL: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/> (дата звернення: 21.12.2021).
5. Гребньов Г. М. Категорії конкуренції та конкурентоспроможності в сучасному економічному світі / Г. М. Гребньов // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 265–270.